

Q. D. B. V.

4

CRUX CHRISTI,

Ex Historiarum monumentis
extracta,

et

DISPUTATIONE PUBLICA

In Almâ Leucoreâ

SUB PRÆSIDIO

Viri Pereximii Clarissimiq³

DN. M. ANDRÆ BAUDISII,

Lignicio - Silesii,

exhibita

Ab

AUTORE-RESPONDENTE

BALTHASARE LANGIO,

Haynoviâ - Silesio.

Anno M. DC. LXIX. D. XIX. Maji.

Horis matutinis, In Auditorio minori.

WITTENBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. LXIX.

Q. D. N.

CRUX CHRISTI

Ex Historiarum monumentis
collecta.

De part. 1. cap. 1.
In Anst. 1. cap. 1.
sua praedio

DNM. AN. B. A. D. I. S. I. I.

94 A 7379

BALTHASAR LANGIO.

Anno M. DC. LXX. D. XIX. Maij.

Typis MATTHEI HENCKELII. Acad. Typogr.
Anno M. DC. LXX.

In Nomine Crucifixi nostri
JESU CHRISTI!

rucifixum Christum qui prædicant, Judæis scandalum, Græcis stultitiam prædicant 1. Cor. 1. v. 23. Nam quæ stulta sunt Mundi, elegit Deus ut stulti fiant, qui sapientes se esse dicunt. Rom. 1. v. 22. Sed negligè suspensum, quid tum? tibi negligè Christum, improbe homo: mihi dulce est gloriari in Cruce Jesu mei crucifixi. Mors olim per arborem nata, sed vita per hanc Crucem reddita est, in quâ ὁ ἔμδος ἔρωσ ἐστυρωσται. Quid verò? an cum Papiolis superstitionis dicam:

Salve Crux sancta, salve mundi gloria
Vera spes nostra: salus in periculis,
Te adorandam, Te Crucem vivificam,
Semper laudamus, semper tibi canimus.

Abst. Illum potius totum figam in corde, qui totus pro me pendit in Cruce. Ille Mundi gloria, vera spes nostra, salus in periculis, semper adorandus, laudandus unice. Ut verò exactius de uno alterovè mihi constet, quod in Passione Dominicâ notabile obvenit, ex antiquis Historiarum monumentis de Cruce Christi quædam eruam, ejusq; consideratione, sed sine suspitione Papiæ Idololatriæ, animum ad pias meditationes accendam. Ades, ô Jesu Crucifixæ, & labores meos in Crucifixionis tuæ æternam memoriam profliga!

S. I.

Crucem in Cruce Christi explicandâ sibi figi, Clariss. Bartholinus in Epistolâ ad Salmasium tract. de latere Christi factetur. Neq; inficiari possumus, innumeris difficultatibus Cru-

A 2

ccm

cem esse involutam, quibus superandis pares vix sumus. Operam
verò navabimus, ut si non semper ad metam collimemus, certè
nec procul aberremus. Primùm tenemus, Christo quidem Ju-
dæo, sed non Judaico more Crucis supplicium esse impostum.
Aliquot invenies, qui tradunt Judæis crucifixionem solemnem
fuisse; ita Baronius, Sigonius, Spondanus, & juxta hunc Philo,
qui ait apud Judæos homicidarum pœnam fuisse Crucem. Vid.
Spondanus in Epit. Annal. p. 32. n. 29. Enimverò Crucis suppliciũ
Ebræorum Respublica ignoravit, ut inquit Sixtinus Amama in
Antib. Biblico. Testanturq; hoc Scaliger in Eusebium, Druſius,
Hugo Grotius in annotat. Evangel. Georgius Calixtus, Walaus,
Kippingius Antiquit. Rom. L. 2. c. 8. p. 474. Et sanè è Thalmudistis
supplicia à Mosaicâ lege derivantibus liquet, combustionem, la-
pidationem, gladium, strangulationemq; receptam apud Judæos
fuisse. De Cruce altum silentium, sive leges sive exempla æsti-
mes. Quid? quod Judæis tale judicium, neq; damnationis, neq;
executionis competebat, ut fatentur ipsimet Joh. 18, 31. Si tamen
quædam ejus vestigia occurrunt, non tam identitatem cum eò
crucifigendi ritu, de quo nos disquirimus, inferunt, quam analo-
gam quandam suspensionem, quâ alio modo jam occisi ad arbo-
rem vel trabem, in terram defossam, attollebantur, ut probat Isaa-
cus Casaubonus Exercit: 16. contra Baronium num. 77. Cujus-
modi pœnâ imprimis plectebantur ii, qui ob blasphemiam vel
Idololatriam lapidibus obruebantur: postea enim infigebatur
palus terræ, unde transversa trabs exibat, & colligatis manibus
attracti suspendebantur malefici propè solis occasum, moxq; ite-
rum dimittebantur.

§. 2. Judæis itaq; exclusis, propius ad eos descendimus,
qui Crucem Christi fabricarunt. Romanos offert historia sacra.
Lictores ne verò an milites? De illis multa definit Lactantius lib.
4. Inst. divin. c. 26. nec minus Adrichomius in descriptione Urbis
Hierosol. num. 115. licitorum mentionem facit, cum sententiam
adversus Christum publicatam à Judice ira recenset: Jesum Naza-
renum subversorem Gentis, contemtorè Cæsaris, & falsum Mes-
siam (ut Majorum suæ gentis testimonio probatum est) ducite ad
communis supplicii locum, & cum ludibrio regis Majestatis, in
medio duorum latronum Cruci affigite. Fatemur quidem fuisse
Roma-

Romanis suos spiculatores & lictores: sed an in Cruce Christi exarandâ operam navaverint, in quaestione est. Malo negantium partes amplecti, partim ob scripturâ S. silentium, quo lictores ad actum Crucifixionis & Crucis structuram non admittuntur; partim ob non obscura vestigia, quæ Milites Crucis fabros produnt. Postquam enim Pilatus crucifigendum iis Christum tradidit, insatiabili crudelitate perciti, exquisitissima tormenta, & ignominiosissima ludibria excogitât, ad quæ rectius expedienda non lictorum, sed suarum manuum ministerio utuntur. Ipsi coronam spineam capiti sanctissimo imponendam contextunt, cur igitur ad Crucis compactionem alios lictores adscitos dicam? Adhæc multò turpius est, Cruci maleficum affigere, quàm affigendo malefico Crucem fabricare: illi vero milites Crucifixionis officium non detrectârunt, quantò minus Crucis ipsius præparationem? conf. Matth. c. 27. v. 29. 35. Marcus 15. v. 17. 20. 24. 25. Luc. 23. v. 33. Johannes 19. v. 2. & 18.

§. 3. Quis Crucem fabricarit, scimus, ex quâ materiâ eam fabricaverint architecti, dispiciendum nunc est. Hic, cujus speciei ligna ad Crucem elegerint, non satis liquet. Divus Bernhardus in eâ est sententiâ, Crucem ex quadruplici ligno fuisse compactâ, è Cypressillo in infimâ parte, è Cedro in longitudine, ex Olivâ in summitate, è Palmâ in latitudine. A Bernhardo non distat Villamontius in itin. Terræ S. p. 761. Lipsius è quercu confectam Crucem existimat, arbore crebrâ inventu in Palæstinâ, & quàm maxime aptâ ad patibula. Qui Romanis militibus Romanas consuetudines rigidissimè affricant, ad sambuci infelix lignum confugiunt, in quo Plinius canes singulis annis à Romanis suspensos esse perhibet, ut perpetua sit memoria silentii, quo Gallos Capitoliû obsidentes admiserunt, proditos tamen anserum strepitu. Verùm pleraquæ gratis dicta nobis in recensitis his opinionibus videntur. Bernhardus enim non fide historicâ Crucem descripsit, sed ut piæ meditationis melius vacaret, Crucem delineavit sibi, ut voluit. Exponit n. paulò post allegata meditationes suas, dum Cypressû ait esse timoris & humilitatis Symbolum; Cedrus ut arboribus aliis longior est, ita ei durationis Crucis & patientiæ imago est. Olivâ indicatur studium dilectionis & misericordiæ; Palma spei nostræ conditione significat, quippe quæ non suppressi, sed sur-

sum contendere debet. Lipsio è diametro aduersantur alii, qui rarissimè quercum in Palæstinâ inveniri probant. Sambucum non satis stabilit adducta ratio, nam si canes in eâ strangulati sunt, an idè etiam homines? malim ego nihil certi definire, & asserere potiùs, quælibet obvia ligna à militibus assumpta, ad expediendum ocyus Crucifixionem.

§. 4. Materiam insequitur quantitas, commodè nunc igitur delibabimus hic ea, quæ prolixè ab aliis de altitudine Crucis differuntur. Cruces aliæ humiles, aliæ sublimes apud Romanos fuerunt. Ad illas suspendebantur, quorum culpa non usq; adeo rigidum supplicium exigebat, aut qui canibus dilaniandi relinquerentur. Ad sublimes damnabantur malefici, quorum notabile delictum, notabili pœnâ plectebatur. Unde Galba apud Svetonium c. 9. damnato cuidam ad Crucem Tutori, qui pupillum veneno iustulerat, imploranti leges, & civem Romanum se esse testificanti, pœnam mutari, multoq; præ cæteris altiorem & dealbatam statui Crucem præcepit; altiorem quidem, ut digniori pœnâ conspicuâ; albam, ut Civi Romano. Cuiusmodi nunc Crux Christi fuerit, dictu non usq; adeo planum est. Existat quidem fovea Crucis in Sacello montis Calvariæ adhuc Hierosolymis, in quam impacta fuit, (si tamen in eam fuit impacta) Crux: Forma ejus est rotunda, sesquipedem profunda, latitudine per diametrum uncias sex continens, marginibus argenteâ lamina obductis, referente, qui vidit, J. Cotovico lib. 2. Itin. c. 4. Sed (cum Bartholino dicimus) nimis ingeniosus esset, qui ex eâ nobis aliquid divinaret, subtiliorq; ipso Pythagorâ apud Plutarchum in modulandâ Herculis staturâ, de quâ Gellius Noct. Attic. Lib. 1. c. 1. Ludovicus Granatensis & Binchius in Mellif. Theol. p. 1. L. 3. p. 428. ex aliorum conjecturis XV. pedes longam fuisse notant, alii tot cubitos altitudini concedunt, firmo tamen fundamento destituti. Rectius forsân dixerimus, Crucem Christi non omninò æquè humilem fuisse, ac Latronum Cruces, quia & inter hos, ut pejor latronibus, medius crucifixus est, & splendidiorē Crucem meruisse creditus, ob affectatam Regis Majestatem: sed mediocrem tamen altitudinem fuisse: Locutus enim ad Matrem suam discipulumq; Johannem, & verba vix tertiata faciens Christus ægrè exaudiri, epigraphem. imposita palo legi non potuisset, si nimia sublimitas Crucis, auri-

aurium oculorumq; usum non parum impediens, fuisset. Contrarium obtinet Salmasius in Epist. ad Bartholinum.

§. 5. Qvalem Crucem, si externam spectes figuram, fabricaverint, dicere ordo monet. Patibulorum aliàs species plusquam una apud Autores occurrit. Ultratisima distinctio est in Cruces simplices & compactas. Simples habebant palum arrectarium tantum, ad quem maleficus clavis affixus pendeat, ut vult Lipsius lib. 1. c. 5. neq; puto rectè suspicari Kippingium Inffit. Polit. L. 2. c. 7. §. 10. v. 69. talem Crucem pingi magis quam probari à Lipsio. A plerisq; Crux acuta huc trahitur, de qua locus est apud Senecam in Epist. 101. aliter quidem ab aliis lectus, ita tamen à Gronovio restitutus:

Vita dum super est, bene est,

Hane mihi, vel acuta

si sedeam Cruce: sustine.

Crux hæc cum nostro supplicio ferè coincideret, quo palo per corpus adacto per forante facinorosus extingvitur. Enimvero cum Salmasio doctissimo in Epist. 1. ad Bartholinum tract. de Latere Christi p. 230. ad compactam transferere malumus acutam Crucem, ut qui in illà sedili medio insident, in acuta Cruce federe dicantur. Talismodi autem Crux Christi, salvis veterum monumentis dici non potest.

§. 6. Compacta igitur fuit, quam Menochius facit l. decussatam, in qua duo ligna se per medium secabant, ad formatam litteræ X, quæ cruciaria m. dicitur: l. commissam, in qua palo arrectario aliud super imponitur, cujusmodi forma nostrum T est, quod à Poëtis nigra, itemq; mortuaria & mortifera littera nuncupatur. l. Immissam, cum stipes aut aliud quippiam supra lignum transversarium eminet. Examen assertionis hujus Menochii vid. apud Lipsium & Spondanum in Epit. Annal. p. 124. Nos eò super sedebimus, & facilioris notæ gratiâ de classe tantum dispiciemus, ad quam Crux Christi referenda.

§. 7. Raimondus de Agiles in Historiâ Hierosolymitanâ Ao. 1090. refert, Petro cuidam dormienti Antiochiæ in Capella Comitiss S. Egidii apparuisse Dominum, cum Cruce ex ligno, duobus nigris atq; rotundis factâ, non politâ neq; adaptatâ, ni-

tâ, nisi quod in medio trabes incisâ se invicem complectebantur. Talis Crux Christi si fuisset, qualem vidisse se professus ille est, decussata fuisset; nam duo ligna in medio æqualiter secta apparuerunt. Enimverò pro Cruce Christi immisâ nimis illustria sunt Patrum testimonia, quorum seculo crucis supplicium adhuc vignet, tum & ipsius Scripturæ, quæ titulum super impositum prominuisse, testis est. De immisâ Cruce ut rectius constet, sciendum, eam dici vel rectam, vel inversam. Hæc erat, in quâ damnatus levabatur capite deorsum verso, quo supplicio S. Petrum affectum scribit Prudentius Peristeph. hym. VI. v. ii. Origenes in Genesin apud Eusebium lib. 3. c. 1. Chryostomus super 2. Timoth. 2. homil. 5. Hieronymus de script. Ecclesiast. c. 1. Baron. Annal. 1. p. 861. Dresserus de diebus Festis cit. Weizio Not. in Prudent. p. 595. Recta erat, in quam facinorosus levabatur capite sursum verso. De hac pleni sunt omnes libri, plena Exemplorum verustas, probatione igitur prolixâ superfedebimus.

S. 8. Quid Dominicæ Passionis historiam ex S. Evangelistis, ut & à Doctoribus Ecclesiasticis benè cognovit, non potest non asserere, Crucem Christi inversam rectam fuisse. De partibus igitur ejusdem nunc dicendum. Basis & sustentaculum omnium fuit lignum arrectarium, quod erectâ statione, in terram defigebatur, appellabaturq; Crucile. Circa hoc cum non æquè graves Eruditorum disceptationes occurrant, plura verba non faciemus: sed de eò potiùs quod proximè stipiti arrectario succedit, solliciti erimus.

S. 9. Sedile succedit haud dubiè, quod vocant, medium, toties à Patribus comprobatum. Sic enim Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone: Monocerotis cornua dici, & ostendi non potest rem aliam aut figuram ullam referre, nisi eam, quæ Crucis speciem adumbrat. Hujus enim lignum unum arrectarium est, cujus pars summa tanquam cornu eminent, atq; extat, cum alterum lignum tanquam transversarium coagmentatur, ejusq; extremitates instar cornuum videntur unico illi cornui utrinq; adjunctæ: καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ πηγνυμένον ὡς ἡέρας καὶ αὐτὸ ἐξέχον ἴσιν, ἐφ' ᾧ ἀποκύνται οἱ στυγέμβροι i. e. Et quod in medio infixum est pegma, quasi cornu id ipsum etiam prominens

nens est, super quò feruntur Crucifixi. Ita & Irenæus L. 2. ad-
 vers. Hæres. c. 42. Ipse, ait, habitus Crucis fines & summitates ha-
 bet quinque, duas in latitudine, duas in longitudine, & unam in
 medio, ubi requiescit Crucifixus. Tertullianus acuti sedilis ex-
 cessum in cruce non ignorat, & c. 10. adversus Judæos ejus men-
 tionem facit. Liqvet ex istis omnibus, stipitem arrectarium,
 non usq; adeò simplicem & planum, sed cum alio ligno com-
 pactum fuisse, quod in medio palo prominuit. Cornu figuram
 aliquatenus præ se tulit, quia forsan excavatum curvumq; fuit,
 ephippiorum instar, ut arctius complecteretur insidentem cru-
 ciarium. In medio autem palo quia fuit, dicendum, sedile hoc
 medium Christi corpori pro sustentaculo inter femina datum
 fuisse. Sustinuit enim ibi delabentem corporis molem fortissimè,
 & miseram vitam cum dolore miserà quiete prorogavit,
 dum attrivit dissecuitq; inter femina crucifigendum.

§. 10. Ἐπίχρον tn. hoc pegma alto presit silentio J. Lipsius; imò
 Fullerus miscell. sacr. L. 4. c. 12. p. 483. & Scaliger in Notis ad Eu-
 seb. p. 100. nihil minus, quàm sedile medium in cruce admit-
 tunt, obtudentes omni animi contentione tabellam aliquam,
 quâ innixi affixiq; pedes cruciarii fuerunt, vel suppedaneum.
 Quod in Historiâ, ait Scaliger, de Cruce præcipuum est, &
 nemo, quod viderim, annotavit, in medio stipitis erat lignum
 impactum, cui insidebat is, qui cruci affigebatur. Ad quæ, ut &
 alia similis sensûs verba Fullerus: Quod de ligno suppedaneo
 narrat, verissimum est, & Justini verbis apprimè consentaneum,
 atq; à Nansio jamdudum observatum. Deinde è Justini verbis
 non equivitandum crucis sedile medium, sed suppedaneum suum
 Vulcani malleo excudit. A Justino ad Irenæum conciliandum
 se vertit, qui l. 2. advers. Hæres. c. 42. contrarius esse videtur. Post
 Firmici verba pro se allegat. Sed & rationes comminiscitur:
 verba ἐφ' ᾧ ἐπιχρῶνται, non sessionem, sed stationem innuere
 vult, ἐπιχρῶνται enim ἀπὸ τοῦ ὄχου vel curru dici: at verò in cur-
 ribus falcatis Parabatæ stantes dimicârunt. Urget postmodum
 suppedanei necessitatem, quò cruciarius carere non potuisset,
 cum cessando à motu in eò quiescat. Porissima deniq; elicit, Cru-
 cem Christi quadratam fuisse, si Christus expansis manibus ste-
 terit,

B

terit,

terit, juxta Plinium H.N. L.7. c. 17. & Vitruvium de Architect.
Lib.3. cap. 1.

§ II. Sed pace tanti Viri dicam, non sunt hæc tam gra-
via momenta, ut sedile medium excindant, & suppedaneum fla-
bilitant: Certè Justinus verba, illi tantùm videntur adstruere sup-
pedaneum, qui hoc in cerebro suo prius exstruxit. Suppeda-
neum nunquam est in medio stipitis arrextarii, quippe quod
non altius uno aut duobus pedibus è terrâ prominuisse ab ejus
defensoribus conceditur. Rectius ergò in medio est sedile me-
dium: nisi velis crucem duorum aut quatuor pedum altitudi-
nem non excessisse. Ex Irenæi & Firmici verbis ad staculum
qualis est collectio? annon multò facilior ad sedile, cui & me-
dietas, & quies, & directio, & extensio, & sustentatio, & constri-
ctio magis convenit. Το ἐπιχειρῶν non magis favet Fullerò,
quàm recensita omnia. In curribus enim falcatis, tamdiu stete-
runt Parabatæ, quamdiu hosti obstiterunt sessuri extra prælium.
Et ὄχλος non currum falcatum modò, sed aliud quod vis vehi-
culorum genus notat, in quò nihil minus, quàm stantem inve-
nias. Quare & ἐπιχειρῶν de iis dicitur, qui quòlibet plaustrò
quòcunque modo vehuntur. Usus suppedanci, quem magni-
ficè effert Fullerus, nos sedili medio vindicamus. Urget eun-
dem Nihusius Canonicus Moguntinus contra Thomam Bar-
tholinum, asseritque eum Gretsero L. 1. de cruce c. 30. requie-
scere stantem in suppedaneo, dum levamen aliquod dolorum
percipit, saltem initio, fatigatis nec dum stando cruribus. Sed
si stando quiescitur, cur Athenienses in publicum prodeuntes
servos secum duxerunt, sellas gestantes, quibus sedere possent
defatigati? Ælian. L. 4. Atque si vel maximè pedes quiescerent,
tamen crus, femur, totumque corpus eundo delassatum, non
quiesceret. Imò in statione nihil prorsus quietis ob musculo-
rum extensionem esse, demonstrat Laurentius Lib. 5. cap. 7. &
inter crurum actiones stationem collocat Galenus & Mercu-
rialis. Itaque in suppedaneo nulla quies, qualis in sedili medio,
licet nec hoc quieti forsitan destinatum fuerit. Unde & Jac. Bosius
L. 1. de Cruce c. 6. penitus illud pensitans, vehiculum medium
magis congruum esse menti Irenæi affirmat. Porissima denique
nisi

nisi insigniter fallor, Fullero contrarium est. Etenim, quia quadratura crucis ad staturam Salvatoris super suppedaneo stantis exigitur, ad eandem non potest assumi uno aut duobus pedibus majus minusve suppedaneum: secus longitudo Quadraturæ latitudinem excederet, quod contra Euclidis Definitiones. Itaque aut suppedaneum nullatenus ad quadratam crucem pertinet, aut crux quadrata exactè non erit. Utrumque ferit Fullerum.

§. 12. Transversarium lignum, quod & Antennam vocant, oculos in cruce altius elevantibus conspicitur. Ad hoc manus cruciarii extendebantur, vel affixæ clavis, vel alligatæ funibus. Suprema omnium pars crucis titulus est, communi Evangelistarum consensu indubius. Non obtinuit e quidem consuetudo, ut omnibus crucifigendis ille imponeretur, nam & sæpè præcones adhibiti sunt, qui clarâ voce præeuntes, flagitia cruciarii & causam mortis proclamârunt. Unde & Franciscus Xavier & Gretserus Lib. 1. de Cruce c. 16. præconem talem introducunt, qui altâ voce prædixit: Hoc est mandatum Pilati, nomine Tiberii Cæsaris, ut hic Iesus Nazarenus capitis supplicio afficiatur, quia homines seduxit, seq; Regem & Filium Dei vocavit. Sed quicquid horum sit, de veritate dictorum viderint ipsi, nos tacentibus Evangelistis tacebimus, & loquentibus iis loquimur, acquiescimusq; in solo titulo. Continebat hic causam mortis; scriptura ne verò, an cælatura fuerit, dubiû est inter Autores. Daniel Heinsius pro cælatura militat: sed Scripturæ faver ipsa Scriptura S., nam *αἰτία γεγεμμένη* apud Matthæum, *ἡ πρῶτη γεγεμμένη* apud Marcum & Lucam, *ἡ γεγεμμένη* apud Johannem est. Consentunt Walæus, & Salmasius Epist. 1. de Cruce. Scripta verò erat causâ mortis litteris Ebræis, propter Judæos, Latinis propter Romanos, Græcis propter Gentes undiqve Hierosolymam confluentes. Ex Innocentio Centur. Magdeburgens. cent. 13. cap. 6. pag. 254. allegant, in officio Missæ concurrere trium lingvarum diversitatem, quæ præfigurata in titulo Crucis trium lingvarum litteris scripto.

§. 13. Sed de his fusius alii alibi: nos antequam disputatoriâ palæstrâ exeamus, vice omnium adjunctorum & consequentium Crucis, unicè Inventionem ejus, examine non indi-

gnam attingemus. Sanctissimam foeminam Helenam, Constantini Magni Imperatoris matrem laudatissimam, singulari Pietatis zelo & desiderio videndi loca sancta Palaestinae excitata Hierosolymas profectam esse scribunt. Eo igitur cum venisset, certior facta de loco crucifixionis, statim seculum decrevit, investigare reliquias sanctas, & imprimis Crucem, quoad fieri posset, è tenebris in apricum producere. Ipsa montem Golgatha conscendit, & Ecce! ait, locus pugnae, ubi est victoria? Ego in regnis, Crux Domini in pulvere &c. Video, quid egeris Diabole, ut gladius, quod peremtus es, obstrueretur &c. Vicit te Maria, quae genuit triumphatorem: Vince ris & hodie, ut mulier tuas insidias deprehendat. Illa Dominum gestavit, ego crucem ejus investigabo: Illa generatum docuit, ego resuscitatum &c. Haec, quae in Orat. exequiali Theodosii ab Ambrosio scripta, esse creduntur, cum dixisset, hortata est Operas, ut strenuè laborando fodiendoque felicitatem orbis Christiani, in inventione Crucis sitam accelerarent. Remoto terrae & lapidum cumulo apparuerunt tres cruces, sui que ad spectu ingens in Helena & omnium adstantium animis gaudium excitaverunt. Cum verò inter se discerni non possent, nec indubiè constaret, in quam istarum Dominus totius generis humani scelera expiasset, accipites & tristes omnes haeserunt. Accidit ut foemina gravi morbo afflicta semimortua decumberet. Tum Macarius, Ecclesiae Episcopus, Reginam comitatus, cum ea & Populo aegrotantem adiit, precesque ad Deum fudit, ut restitutione decumbentis ad vitam, manifestaret quae sitam Crucem. Admota est prima Crux, sed sine fructu, admota secunda, verum irritò successu, adhibita denique tertia, cujus tactu mulier ad valetudinem bonam rediit, testimoniumque verae crucis dedit. Agnitam devotè Helena venerata est, partemque ejus Hierosolymis studiosè asservari mandavit, partem Filio Constantino misit, quam galae, frenis, phalerisque suis adaptavit.

§. 13. Talis Historia inventae Crucis est, qualem excerpere licuit ex oratione illa citata Ambrosiana, & Ruffino L. i. c. 7. & §. Exercitus totus super est aliorum, quibus religio est, inventionem

tionem hanc in dubium vocare. Nihil dicemus de Zonarâ, Ni-
 cephero, Theodoro, Sozomeno & Socrate, qui unanimi con-
 sensu ab Helenâ Crucem restitutam esse asseverant; tota certè
 Papistarum colluvies pro Crucis suæ particulis, quas Helenæ
 acceptas ferunt, tanquam pro aris & focis militant. Asservata
 passim habent in suis cœnobiis & templis segmenta, à stipite
 Crucis avulsa. Exhibitæ sunt ante nostra tempora in Templo
 omnium Sanctorum Wittebergæ 39. particulae, & una insigni-
 ter magna de Cruce Christi, teste libro, qui de reliquiis Sancto-
 rum Wittebergæ asservatis, excusus est typis publicis an. 1509.
 Nihil de Halâ Saxonum, nihil de Italiæ sanctuariis dicam, certè
 si particulae omnes, in Ecclesiis Papisticis detentæ, unum in lo-
 cum conferendæ essent, iis tollendis vix Sisyphus, nedum Si-
 mon Cyreneus par esset. Conferantur imprimis Baronius in
 notis ad Martyrologium Romanum, Gretserus L. I. de Cruce,
 Polydorus Virgilius L. 5. de rerum invent. Johannes Bosius de
 Triumpho Crucis L. 4.

§. 14. Diversum verò sentire gravissima momenta nos
 cogunt, nequicquam obstante infinitâ illâ contradicentium
 turbâ. Non irruemus confuso agmine in dissentientes, sed ut
 stringamus acrius, bipartitò oppugnabim⁹ illos. In altero κατ'
 ἄνθερον Historiam cum Historiâ commitemus, atq; ex con-
 trariâ ejus difformitate monstrabimus, quid solidi subât. In al-
 tero ratiociniis κατ' ἀλήθειαν formatis absurdas rationes falsâ
 convincemus. In altero certitudinem, in altero veritatem in-
 ventionis investigabimus. Raphaël Volateranus Comment:
 Urban. L. 22. provocat disertè ad discrepantiam quæ in Historiis,
 de Cruce Christi sub Helenâ repertâ, est. Neq; adversabitur
 quisquâ, si æquâ animi lance trutinat, vix ullam occurrere cir-
 cumstantiam, quam non aliter hic, aliter ille, aliter iste descri-
 bit. De tempore primùm faciemus verba, de quò jam dudum
 majoris fuit, quam de pomo Eridos. Platina in vitâ Eusebii Pa-
 pæ Romani circa annû Christi CCCVII. inventam esse Crucem
 affirmat: sed mirè hæc torquent Onuphrium Augustinensem
 Monachum in suis ad Platinam annotationib⁹, statuentem, ni-

hil juris habuisse Constantinum M. in Palæstinâ Syriâq; illo tē-
pore, atrocissimis Maximini persecutionibus oppressâ. Imò
Marianus Scotus tūm temporis Helenam infidelem, & hetero-
doxiæ addictam adhuc fuisse, monuisseq; filium Constantinū,
ut Christianam religionem desereret, demum à Sylvestro Papâ
conversam testatur. At si hoc esset, Eusebii tempore Crux repe-
ta haudquaquam dici posset, qui ante Sylvestris initum Pontifi-
catum fatis concessit. Zonaras Tom. III. Annal. post baptizatū
Constantinum, Helenam, ascito sibi comite Sylvestre, Hieroso-
lymas migrasse & Crucem in vestigasse perhibet: sed invito Hi-
storix consensu: Mortua enim Helena est, anteqvam Constan-
tinus sanctum lavacrum susciperet. Imò si post Baptismū Con-
stantini demum iter in Palæstinam ingressa esset Helena, qvî
potuisset Filii auspiciis templum Veneris abolere, qvòd com-
muniter traditur? Constantinus enim Anno 337. expeditionem
in Persiam contra Saporem adornans, cum ad thermas Pythias
venisset, vehementi febris correptus, post Nicomediam dela-
tus, ibidem ab Eusebio Episcopo Ariano paulò ante finem vitæ
baptismum accepit, breviq; post esse desit.

§. 15. Diximus antea, Crucem Christi genuinam à latronum
patibulis discretam esse restitutione fœminæ diurno mor-
bo detentæ. Ita enim Ruffinus, Alexander Monachus, qvem edi-
dit ex Bibliothecâ Bavaricâ Gretserus, & lingvæ latinæ restituit
Schottus, ut & Georgius Hamartolus, Socrates, Sozomenus.
Contra verò Paulinus & Sulpitius mortuam ad vitam revoca-
tam fuisse Crucis Domini tactu commemorant, quibus So-
zomenus subdubitan obloqui fatis non audet. Chrysoftomus
ope tituli affixi, & qvîa media interduas inventa est Crux, illam
agnitam demonstrare satagit: sed è diametro adversatur illi
Sozomenus, cum ait: Perdifficile erat, Crucem Domini à reli-
quis duabus internoscere, præsertim cum non illius modò in-
scriptio ab eâ divulsa esset, verùm etiam ipsæ tres Cruces pro-
miscuè projectæ erant. Constantino M. missam esse partē Cru-
cis leviter ex allegatis Patribus, nequicquam ex numismatibus
probat. Fraudem enim Josephus Scaliger detexit,
novam

novam illorum confaturam veterem esse figuram. Ambrosiana
nam Orationem, quæ in hoc negotio plurimum ponderis ha-
bet, supposititiam esse, & nihil Ambrosiana gravitatis comple-
cti, Erasmus abundè testatur, & satius probat quam Gretserus,
qui Erasmi censuram nihili faciendam strepit.

§. 16. Nobis imprimis suspicionem movet, altum de in-
ventione Crucis silentium Eusebii. Accuratisimus ille Histori-
cus de templo Constantini in sancto Servatoris resurrectionis
loco exstructo, de Helenâ vetulâ Palæstinam visitante, &
duo templa, alterum in Urbe Bethlehemiticâ, alterum in Mon-
te Olivarum ædificante verba multa facit. Hic locus erat etiam
tradendi de inventione sanctæ Crucis, ab eâ Imperatrice reper-
tæ, nisi mera esset inventio, quæ nondum tempore Eusebii excog-
itata fuerat, nec conficta. Accurati Historici præcipuum mu-
nus est nihil præterire, quod singulari notâ dignum est: At me-
morabile certè illud imprimis videtur, quomodo sanationis
miraculo de tribus Crucibus cognitum est, quænam vera fuerit,
& quâ ratione discreta à duobus reliquis, quibus latrones affixi
fuerunt. In Chronico equeidem Eusebii Inventio refertur ad
annum Constantini XV, recenseturque illud, quod L. 3. de vitâ
Constantini liberorumve ejus non taceri debuisset: sed videtur
manus aliena impunè grassata esse per illa Eusebii scripta, &
parùm fideliter quædam inseruisse, sicut fateatur hoc Baronius
Tomo III. ad An. 325. multis Librariorum incuriam accusans.

§. 17. Verum & sana ratio fabulosa inventioni fidem de-
rogat. Æstimet enim quivis lignorum conditionem pulvere
& ruderibus obrutorum, quam diu ætatem ferant. Frustra Ex-
empla allegas, stipitum quorundam aquis immerforum: arbo-
res in Terram defossas certissima putredo manet. Adde quod
sub Adriano Cæsare Urbs & templum Hierosolymitanum solo
æqvata, & mox de novo in aliam urbem renovata, ubi magna
etiâ in subjacentibus Urbis locis mutatio intercescit. Gentiles
etiâ ut Christianis ægrè facerent, illo loco, quo Crux reperta est,
fanum Veneri sacrum exstruxerunt; quis itaque, credat, eos nullâ
reliquiarum (si quæ fuerunt) rationem habuisse, ut in Christia-
ni

ni nominis infamiam, eas de decore afficerent, aut igne combu-
rent. Sed ais, cum eruditissimo Bartholino: Cruces ibi tot
bellorum everfionibus conservatas fuisse singulari fortassis
beneficio, vel casu aliquò à superis directo: Rectè sanè (cum
Salmasio regerimus) addis illud fortasse. Nam & fortasse non
fuère conservatæ. Et hoc verius quam illud. Quare etiam ec-
quod singulare Dei beneficium è servatâ Cruce spectari potue-
rit? Ad salutem generis humani, ut crucifixus Dominus totum
fecit, ita servata Crux ejus nihil omninò proficit. Malleum et-
iam servari fortasse plurimi retulit, quo clavi incussi fuère: De
eò tamen nihil auditum.

§. 18. Mitto hæc, ne in locum ultimo theseos meæ funda-
mento debitum peccem. Calvariæ mons omnium malefici-
corum suppliciiis destinatus fuit. In eò igitur sublatis Cruci-
fixis cruces aut relictæ sunt, aut ab eò sublata: Si Cruces omnes
relictæ sunt, cur tres illas tantum invenit Helena, in quibus
Christus cum Latronibus pependit? aut si aliæ omnes putrefa-
ctione corruptæ sunt, cur hæ ab illâ immunes fuerunt? Ad mira-
culum confugere non licet, quia illud thesi præcedenti explo-
sum est. Si Cruces omnes sublatae sunt, quod quidem probat
Romanorum mos singulis Cruciaris singulas Cruces statu-
entium, qui invenire Crucem Christi ibi potuit Helena? Meritò
igitur Gelasius Papa dixit, Inventionem Crucis esse novel-
lam relationem, cum judicio legendam, juxta doctri-
nam Pauli: Omnia probate quod bonum
est tenete.

Perlegi d. 17. May. 1691.

94 A 7379

ULB Halle

3

002 376 911

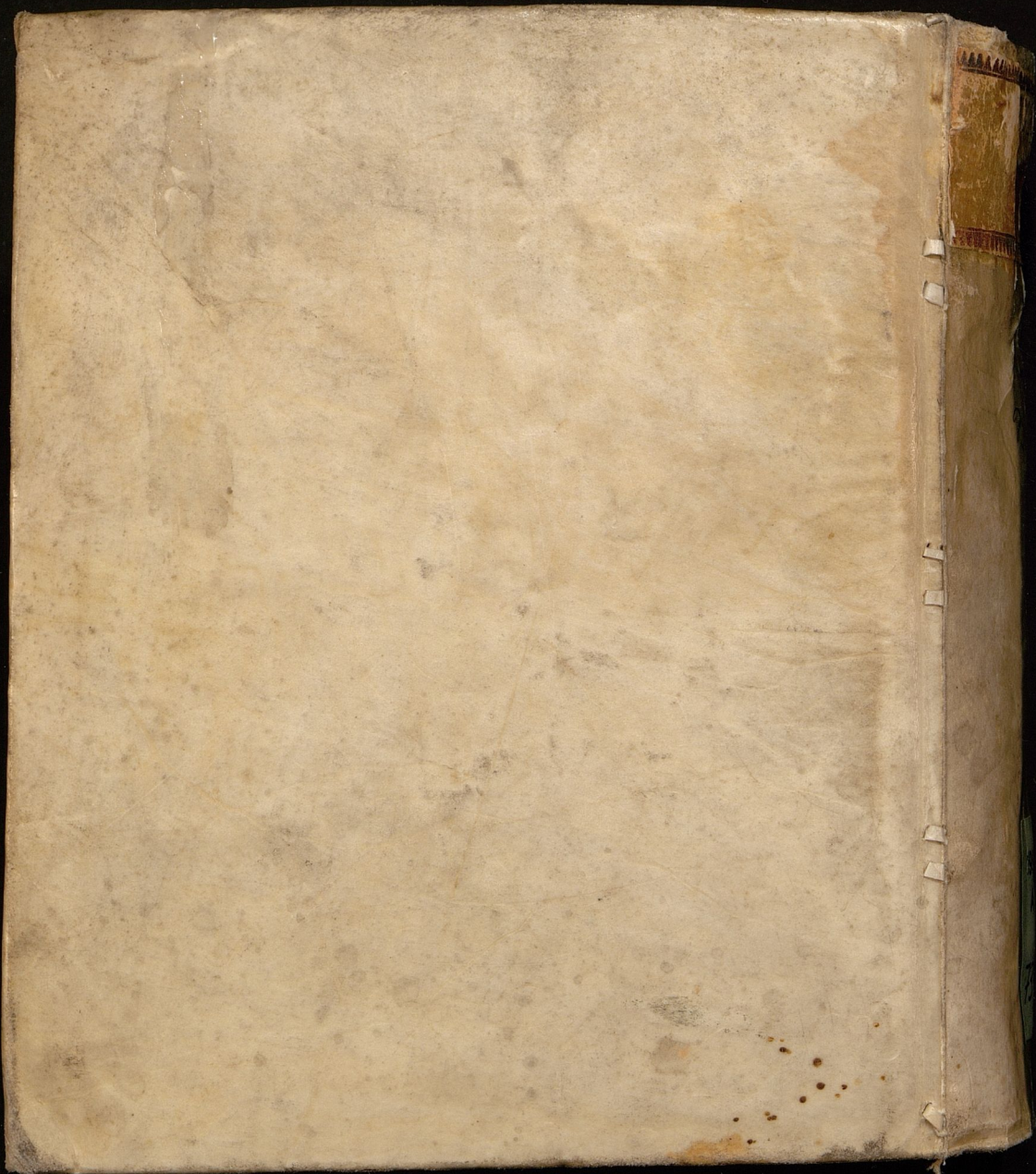

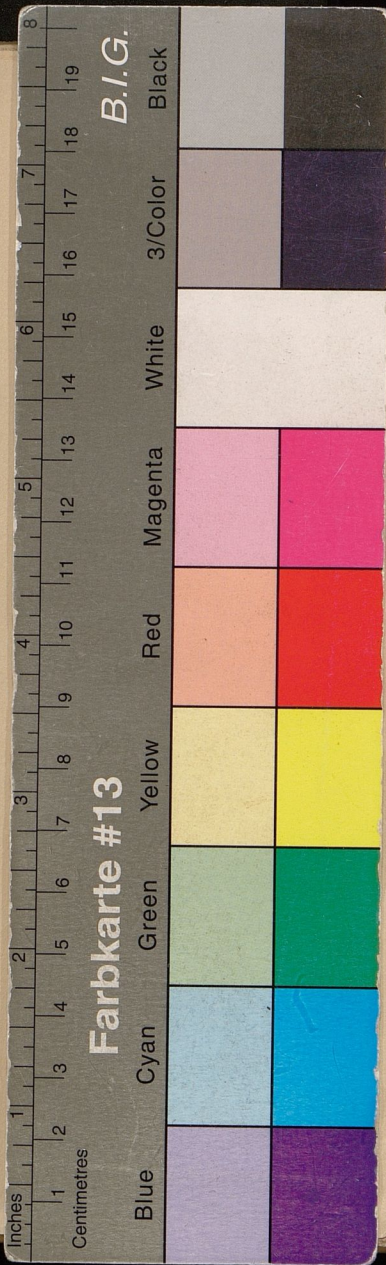
sb

W17

$\frac{7}{4}$ Nov 1923

Q. D. B. V. 4

CRUX CHRISTI,

Ex Historiarum monumentis
extracta,

DISPUTATIONE PUBLICA
In Almâ Leucoreâ

SUB PRESIDIO
Viri Pereximii Clarissimiq;

DN. M. ANDREÆ BAUDISII,

Lignicio - Silesii,

exhibita

Ab

AUTORE-RESPONDENTE
BALTHASARE LANGIO,
Haynoviâ - Silesio.

Anno M. DC. LXIX. D. XIX. Maji.

Horis matutinis, In Auditorio minori.

WITTENBERGÆ,
Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. LXIX.